

Лісютин А.І.

Донецький державний університет управління

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

У статті теоретично узагальнено особливості державного регулювання легкої промисловості в Україні. На основі аналізу та систематизації наукових джерел виділено основні нормативно-правові акти державного регулювання легкої промисловості. Визначено основні завдання держави щодо розвитку легкої промисловості та принципи державного регулювання. Виділено характерні ознаки розвитку вітчизняної галузі та проблеми легкої промисловості. Запропоновано основні заходи розвитку легкої промисловості для досягнення економічного зростання країни.

Ключові слова: промисловість, легка промисловість, промислова політика, державна цільова програма, державна політика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки головним завданням держави є розвиток промисловості. Важливим компонентом промислового комплексу країни є легка промисловість, яка виконує соціальну функцію держави, забезпечуючи громадян необхідною продукцією, та формує потужний експортний потенціал країни. Високі показники діяльності легкої промисловості забезпечують позитивні макроекономічні показники розвитку країни загалом, що впливає на міжнародний рейтинг держави на світовому ринку.

В умовах інтеграційних процесів розвиток легкої промисловості потребує структурних перетворень і формування такої моделі розвитку, яка б містила галузеві особливості ринку та забезпечувала розвиток інноваційної діяльності підприємств. Формування ефективної державної політики розвитку легкої промисловості дасть змогу досягти стабільного функціонування галузі, конкурентоспроможності вітчизняних товарів на міжнародних ринках, стабільного добробуту населення, залучити фінансові ресурси для оновлення технологічного парку та створення нових виробничих потужностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу державного регулювання легкої промисловості України становлять праці таких вітчизняних учених: Ващук Н.Ф. [1], Волков О.І. [2], Гарбуз Т.О. [3], Гончаров Ю.В. [2], Гречан А.П. [4], Лінькова О.Ю. [5], Мірко Н.В. [6], Нагребельний В.П. [7], Савіна С.С. [8] та інші. Ці науковці окреслили основні методи та сфери державного регулювання

легкої промисловості, визначили проблеми та перспективи розвитку цієї галузі промисловості. Але на сучасному етапі розвитку економіки науковцями не досить приділено увагу в обґрунтуванні та розробленні наукових підходів до визначення напрямів формування ефективних механізмів державного регулювання легкої промисловості.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей державного регулювання легкої промисловості в Україні для досягнення економічного зростання країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науці державного управління державне регулювання визначається як економічний метод державного управління, який є системою типових заходів законодавчого та контрольного характеру, що здійснюються відповідними державними органами та громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до постійно змінюваних умов [9].

У правовій науці державне регулювання – це здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших процесів із метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві [7].

Українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом із виробництва товарів народного споживання та одна з небагатьох галузей господарства зі швидким обертанням капіталу. Галузь утворює потужний виробничий потенціал, який здатний виробляти

широкий спектр товарів широкого вжитку та промислового призначення.

Легка промисловість України – одна з найстаріших галузей виробництва товарів народного споживання. Вона складається з 17 підгалузей, нараховує понад 10 тисяч організацій і виробництв усіх форм власності, з них – промислових підприємств понад 4,5 тисячі.

Легку промисловість можна зарахувати до основних галузей соціального спрямування, більшість продукції цієї галузі належить до предметів першої необхідності, розвиток якої є необхідною умовою покращення рівня життя населення. Потенційні можливості підприємств легкої промисловості дають можливість виготовляти широкий спектр товарів, здатних задовольнити попит внутрішнього ринку. Серед них – тканини всіх видів, швейний і трикотажний одяг, взуття, шкіргалантерея та шкіряні товари, фурнітура та інше.

Пріоритетність галузі для економіки країни зумовлена:

- здатністю задовольняти потребу суспільства в товарах широкого вжитку та промислового призначення й сприяти підвищенню якості життя;
- пов’язаністю з багатьма суміжними галузями та можливістю обслуговувати весь господарський комплекс країни;
- великою місткістю внутрішнього ринку товарів легкої промисловості;

– високим рівнем доданої вартості, що створюється у процесі виробництва товарів, швидким обігом капіталу;

– низькою енергоємністю виробництва та незначним впливом на довкілля;

– потребою у висококваліфікованих кадрах в усіх регіонах країни [2].

Метою державного регулювання легкої промисловості України є розвиток вітчизняного комплексу підприємств легкої промисловості, здатного забезпечити насичення внутрішнього ринку високоякісними товарами та конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому ринку. Основні завдання держави щодо розвитку легкої промисловості наведені на рис. 1.

До основних законодавчих актів, що регулюють розвиток легкої промисловості, зараховують Конституцію України, Податковий і Митний кодекси, закони України «Про єдиний митний тариф», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про соціальний діалог в Україні», «Про зайнятість населення», «Про захист персональних даних», «Про здійснення державних закупівель», «Про охорону прав на промислові зразки» та інші акти Президента України, Кабінету Міністрів України, відомчі акти.

Правові засади організації та управління промисловістю в Україні відображено в Законі України «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 р., на базі якого розроблено Кон-

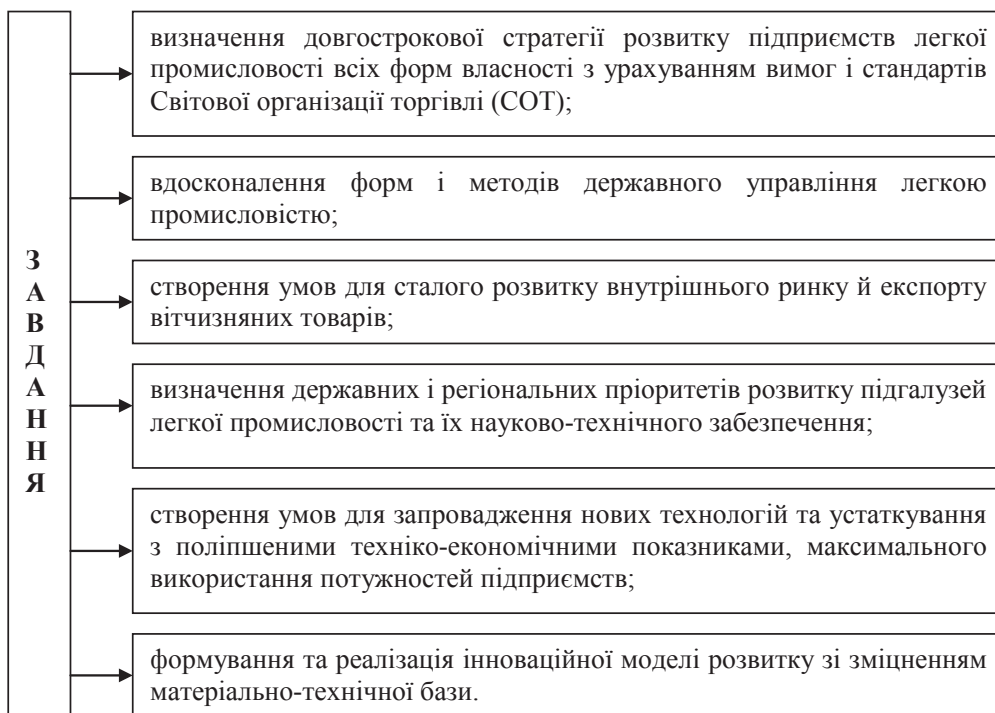

Рис. 1. Основні завдання державної політики розвитку легкої промисловості

цепцію Державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 р. Формування законодавчих основ державного регулювання легкої промисловості відбилося в таких нормативно-правових актах (табл. 1).

Основним центральним органом виконавчої влади є Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, яке забезпечує нормативно-правове регулювання в легкій промисловості; узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції; розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку виносить їх на розгляд Президентіві України та Кабінету Міністрів України; інформує та надає роз'яснення щодо здійснення державної політики у відповідній сфері та інше.

Під принципами державного регулювання легкої промисловості розуміють обумовлені потребами розвитку промислової галузі науково

обґрунтовані фундаментальні положення стратегічного характеру, які відбивають специфіку соціально-економічних та юридичних особливостей механізму державного управління зазначеною галуззю (табл. 2).

За останні роки в Україні практично не відбулось суттєвих зрушень у формуванні та реалізації пріоритетів у розвитку легкої промисловості, а спостерігається зменшення обсягів виробництва, моральне та фізичне старіння технологічного обладнання, відбувається відтік фінансових ресурсів і висококваліфікованих кадрів із галузі. Внаслідок цього значна кількість підприємств легкої промисловості є збитковими, що веде до погіршення діяльності всієї галузі. Легка промисловість працює за надзвичайно несприятливих умов, що зумовлено експансією імпорتنих товарів, відсутністю новітніх технологій у системі маркетингу, управлінні, системі якості продукції.

Складна економічна ситуація, що склалась у галузі, пов'язана з проблемами забезпечення

Таблиця 1

Основні нормативно-правові акти державного регулювання легкої промисловості

Нормативно-правовий акт	Основні завдання
Концепція державної промислової політики України, затверджена постановою КМУ від 29 лютого 1996 р. № 272	Забезпечення економічної могутності, незалежності та безпеки країни на основі розвитку високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв. Визначено пріоритети розвитку підгалузей легкої промисловості: зміцнення сировинної бази галузі шляхом реконструкції, модернізації та технічного переозброєння базових підприємств легкої промисловості; створення виробництва високоякісних, конкурентоспроможних лляних тканин та інше [10].
Концепція державної промислової політики, затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2003 р. № 102/2003	Створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво та здатного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідатиме аналогічним утворенням у розвинутих державах світу; прискорення розвитку легкої промисловості, харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів [11].
Концепція Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 р., затверджена Кабінетом Міністрів України 27 грудня 2006 р. № 673-р	Розвиток вітчизняного комплексу підприємств легкої промисловості, здатного забезпечити насичення внутрішнього ринку високоякісними товарами та конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому ринку. Основні завдання: удосконалення форм і методів державного управління легкою промисловістю; створення умов для сталого розвитку внутрішнього ринку й експорту вітчизняних товарів; формування та реалізація інноваційної моделі розвитку із зміцненням матеріально-технічної бази [12].
Загальнодержавна цільова економічна програма розвитку промисловості на період до 2017 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947	Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності промисловості з позитивним впливом на її структуру, забезпечення ринку конкурентоспроможними промисловими товарами та прискорення інтеграції промислового комплексу у світове виробництво, посилення соціальної спрямованості промислової політики. Пріоритетом розвитку легкої промисловості є значне збільшення обсягів виробництва з орієнтацією на українського споживача, що передбачається здійснити внаслідок ефективного використання сировинної бази та посилення захисту вітчизняного виробника в умовах вступу України до СОТ [13].
Загальнодержавна цільова економічна програма розвитку промисловості на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603-р	Комплексне вирішення проблемних питань функціонування промислового сектору економіки України шляхом розроблення організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості в напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва та експорту, задоволення потреб внутрішнього ринку у продукції власного виробництва, зростання зайнятості та підвищення завдяки цьому добробуту населення [14].

Принципи державного регулювання легкої промисловості

Принцип	Характеристика
Підпорядкованість управління забезпеченню інтересів економічної безпеки держави, складовою якої є промислова безпека, з урахуванням стратегічного характеру цієї галузі	Цей принцип полягає в тому, що прийняття управлінських рішень у легкій промисловості повинно спиратись на виключно важливе стратегічне значення цієї галузі економіки для держави, оскільки забезпечує її промислову незалежність;
Спрямованість управління на врахування інтересів споживачів	Цей принцип спрямований на гарантування інтересів споживачів продукції (насамперед населення) в процесі управління галуззю, зокрема неогрунтованого підвищення цін;
Оптимальне поєднання прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів управління	Цей принцип спрямований на оптимальне поєднання в процесі управління легкою промисловістю, з одного боку, адміністративних методів, які мають забезпечувати належні «правила гри» всіх суб'єктів ринку, оскільки специфіка галузі не дає змоги повністю віддати її в ринкову стихію, а з іншого боку, економічних методів, які спрямовані на забезпечення максимальної ефективності промислової галузі в умовах ринкової економіки;
Пріоритет у механізмі державного управління загальної функції регулювання та спеціальних функцій регулятивного характеру	Значення цього принципу полягає в тому, що за сучасних умов переходу до ринкових механізмів у легкій промисловості пріоритетними серед функцій управління цієї галуззю, як і економікою загалом, є саме регулювання та пов'язані з ним функції;
Забезпечення наближення управління галуззю до стандартів і вимог ЄС	Цей принцип полягає у створенні нормативно-правової бази, яка регулює управління в легкій промисловості, для того, щоб вона, а також весь організаційно-правовий механізм державного управління галуззю максимально відповідали стандартам і вимогам ЄС, зважаючи на той факт, що інтеграція до Євросоюзу є стратегічним напрямом зовнішньополітичного курсу України;
Особлива роль у регулюванні галузі незалежного позавідомчого органу	Цей принцип полягає в тому, що ефективне функціонування галузі легкої промисловості значною мірою залежатиме від створення та діяльності дійсно незалежного регулюючого органу, як це має місце в країнах ЄС.

Джерело: на основі [15]

сировиною, необхідністю вирішення питань реструктуризації виробництва й відновлення застарілих основних фондів, низьким рівнем завантаженості існуючих виробничих потужностей. Ці та інші аспекти в сукупності з низькою платоспроможністю населення призвели до проблем зі збутом вітчизняної продукції. Така ситуація потребує прийняття державними органами управління ряду заходів, спрямованих на розвиток галузі [16].

З переходом української економіки на ринкові відносини найбільш прийнятною формою державного регулювання є програми державної підтримки розвитку легкої промисловості, що дають можливість сполучати державне втручання в діяльність підприємств із ринковим саморегулюванням. Результатом удосконалення сфери нормативно-правового регулювання галузей легкої промисловості, створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС має стати зростання рівня національного ВВП, який надасть перспективи для подальшого розвитку галузей легкої промисловості.

Висновки. На основі проведеного дослідження державного регулювання легкої промисловості

доведено, що легка промисловість є найважливішим сектором економіки, що забезпечує зайнятість населення, приплив іноземної валюти, насичення товарних ринків. Доведено, що українська легка промисловість є потужним багатогалузевим комплексом із виробництва товарів народного споживання. Визначено, що метою державного регулювання легкої промисловості України є розвиток вітчизняного комплексу підприємств легкої промисловості, здатного забезпечити насичення внутрішнього ринку високоякісними товарами та конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому ринку. На основі дослідження нормативно-правової бази виділено основні завдання держави щодо розвитку легкої промисловості та принципи державного регулювання легкої промисловості.

Характерними ознаками розвитку вітчизняної галузі є зменшення обсягів виробництва, моральне та фізичне старіння технологічного обладнання, відтік фінансових ресурсів і висококваліфікованих кадрів із галузі, проблеми забезпечення сировиною. Для вирішення визначених проблем розвитку легкої промисловості необхідним є вдосконалення сфери нормативно-пра-

вового регулювання, реалізація стратегії згідно з планом імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, впрова-

дження програми державної підтримки розвитку легкої промисловості, що дають змогу сполучати державне втручання в діяльність підприємств із ринковим саморегулюванням.

Список літератури:

1. Ващук Н.Ф. Державне управління у сфері легкої промисловості. Справедливість у юриспруденції: теорія та практика: матер. Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 лютого 2017 р.). Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 40–42.
2. Легка промисловість України: стан, проблеми, перспективи економічного розвитку / За ред. О.І. Волкова та Ю.В. Гончарова. Київ, 2009. 446 с.
3. Гарбуз Т.О. Форми і методи державного управління у сфері об'єктів промислової власності. *International scientific journal*. 2016. № 2. С. 142–144.
4. Гречан А.П. Методологічні основи розвитку легкої промисловості на інноваційних засадах: дис. ... д-ра екон. наук: 08.07.01. Донецьк, 2006.
5. Лінькова О.Ю., Турменко Д. Конкурентоспроможність легкої промисловості України та механізми її підвищення. *Вісник Харківського політехнічного інституту*. 2010. № 50. С. 88–95.
6. Мірко Н.В. Концептуальні засади та механізми державного регулювання розвитку внутрішнього ринку продукції легкої промисловості. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2013. № 1. С. 198–212.
7. Нагребельний В.П. Державне регулювання / За ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 118–119.
8. Савіна С.С. Концепція механізму інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4766> (дата звернення: 29.06.2018).
9. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ, 2005. 240 с.
10. Про Концепцію державної промислової політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. № 272. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/272-96-%D0%BF> (дата звернення: 29.06.2018).
11. Про Концепцію державної промислової політики: Указ Президента України від 12 лютого 2003 р. №102/2003. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/102/2003> (дата звернення: 29.06.2018).
12. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2006 р. № 673-р. Верховна Рада України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/60710549> (дата звернення: 29.06.2018).
13. Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947-р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-%D1%80> (дата звернення: 29.06.2018).
14. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603-р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80> (дата звернення: 29.06.2018).
15. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки: Указ Президента України від 28 квітня 2004 р. №493/2004. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/493/2004> (дата звернення: 29.06.2018).
16. Олійник Л.Г. Сучасні фактори конкурентоздатності підприємств легкої промисловості. -URL: http://www.rusnauka.com/CCN/Economics/10_oliyniklg.doc.htm (дата звернення: 29.06.2018).

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УКРАИНЕ

В статье теоретически обобщены особенности государственного регулирования легкой промышленности в Украине. На основе анализа и систематизации научных источников выделены основные нормативно-правовые акты государственного регулирования легкой промышленности. Определены основные задачи государства по развитию легкой промышленности и принципы государственного регулирования. Выделены характерные признаки развития отечественной отрасли и проблемы легкой промышленности. Предложены основные направления развития легкой промышленности для достижения экономического роста страны.

Ключевые слова: *промышленность, легкая промышленность, промышленная политика, государственная целевая программа, государственная политика.*

GOVERNMENT REGULATION OF LIGHT INDUSTRY IN UKRAINE

The article theoretically summarizes the features of government regulation of light industry in Ukraine. Based on the analysis and systematization of scientific sources, it is singled the main regulatory legal acts of government regulation of light industry. There are identified the main government's tasks of the light industry development and principles of government regulation. It is identified characteristic features of domestic industry development and problems of light industry. There are proposed the main developments of light industry to achieve economic growth of the country.

Key words: *industry, light industry, industrial policy, government target program, government policy.*